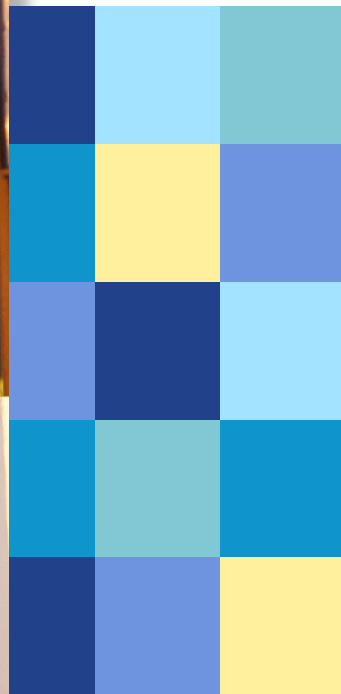

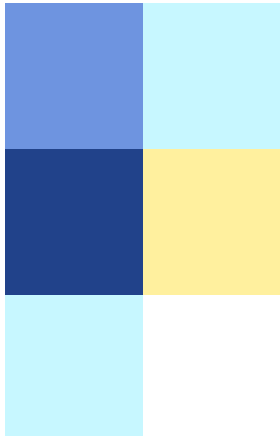
01 Executive Talk: Fostering professionalism in health science education

รศ. ดร. นพ.เชิดศักดิ์ ไอรณรัตน์
ผู้อำนวยการศูนย์ความเป็นเลิศด้านการศึกษาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

Professionalism หรือ ความเป็นมืออาชีพ เป็นคำที่ได้รับการกล่าวถึงในวงการแพทยศาสตรศึกษา มาเป็นเวลานานมาก แต่เป็นคำที่ได้รับการตีความหมายที่หลากหลาย แพทย์แต่ละคนก็จะมีมุมมองต่อคำนี้ที่ต่างกันพอสมควร ซึ่งการมีความเข้าใจที่ไม่ตรงกันนี้เป็นความท้าทายในการจัดการเรียนการสอนในเรื่องนี้พอสมควร นอกจากนี้การส่งเสริมการสอนในเรื่องนี้ยังมีความท้าทายในระดับอาจารย์ผู้สอนจำนวนไม่น้อยที่ไม่แน่ใจว่าการสอนสิ่งที่เป็นนามธรรมนี้ สามารถสอนได้หรือไม่ และควรสอนอย่างไร รวมถึงการวัดผลการเรียนรู้ด้านนี้ควรทำอย่างไร ผมขอเชิญชวนทุกท่านมาหาคำตอบในวารสารฉบับนี้กันครับ

มักครอบคลุมหลายมิติ อาทิ ความใส่ใจและเห็นใจผู้ป่วย (caring and compassion) การเคารพในสิทธิการตัดสินใจของผู้ป่วย (respect for autonomy) การรักษาความลับของผู้ป่วย (confidentiality) การรักษาระดับความรู้ความสามารถในการบริการ (competence) การคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม (altruism) การปฏิบัติเพื่อรักษาผลประโยชน์ของผู้ป่วย (commitment) ความซื่อสัตย์ (honesty) ความเชื่อถือไว้วางใจได้ (trustworthiness) การมีคุณธรรม จริยธรรม (morality and ethics) ความรับผิดชอบต่อสังคม (responsibility to society) การควบคุมตนเอง (self-regulation) การทำงานเป็นทีม (teamwork)

ในอดีต แพทย์และวิชาชีพวิทยาศาสตร์สุขภาพ มักสอนนักศึกษาในหลักสูตรให้พัฒนาคุณลักษณะต่างๆ ที่ประกอบกันเป็น professionalism ผ่านทางการสอนแบบไม่เป็นทางการ เป็นการสอดแทรกไปในระหว่างทำการสอนเรื่องอื่นในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ ผ่านการสังเกตจากอาจารย์หรือรุ่นพี่ว่าเขาปฏิบัติกันอย่างไร และสิ่งเหล่านี้ก็จะค่อยๆ ซึมซับเข้าไปในตัวผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ในระบบการศึกษาในปัจจุบัน องค์กรความรู้ทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์สุขภาพมีเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ทักษะในการให้บริการทางสุขภาพก็มีความซับซ้อนมากขึ้น ผู้เรียนและผู้สอนจำนวนมากมุ่งเน้นไปที่การสอน ความรู้ และ ทักษะทางวิชาชีพ (technical skills) เป็นสำคัญ จนนักศึกษาอาจไม่ได้รับการปลูกฝังคุณลักษณะต่างๆ ของ Professionalism มากเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้ว่า

Professionalism มีรากฐานมาจากคำว่า Profession หรือวิชาชีพ ซึ่งหมายถึงอาชีพที่ผู้ประกอบอาชีพต้องอาศัยความรู้ ความสามารถในการทำงาน ต้องผ่านการฝึกอบรมเป็นระยะเวลานานจึงจะสามารถทำงานได้ มีกลไกการควบคุมการทำงานด้วยคนในอาชีพด้วยตนเอง การดำรงอยู่ได้ของวิชาชีพเกิดได้จากการที่สังคมเชื่อถือไว้วางใจว่าคนในวิชาชีพสามารถควบคุมดูแลรักษามาตรฐานการทำงานให้สังคมได้รับประโยชน์ได้โดยไม่ต้องอาศัยองค์กรหรือกลุ่มบุคคลอื่นมาตรวจสอบ ในมุมมองหนึ่ง ความเป็นมืออาชีพจึงสามารถตีความได้ว่าเป็นพันธะสัญญาที่คนในวิชาชีพให้ไว้กับสังคม (social contract) ในทางการแพทย์ Medical professionalism ก็จะเป็นสิ่งที่วิชาชีพแพทย์สร้างความไว้นใจเชื่อใจกับคนในสังคมว่าแพทย์จะปฏิบัติหน้าที่ทางการแพทย์อย่างเหมาะสมโดยมีการควบคุมดูแลกันเองในหมู่แพทย์ ในทางวิชาชีพวิทยาศาสตร์สุขภาพอื่นๆ ก็จะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือทำหน้าที่ในขอบข่ายวิชาชีพของตนโดยสังคมให้ความไว้วางใจได้ว่าเราจะดูแลควบคุมมาตรฐานการให้บริการทางสุขภาพอย่างเหมาะสม ซึ่งการจะทำเช่นนั้นได้หมายถึงว่าการจัดการศึกษาในวิชาชีพวิทยาศาสตร์สุขภาพก็ต้องผลิตบุคลากรที่มีคุณลักษณะบางประการที่จะทำให้เขาสามารถทำหน้าที่ได้ดี เป็นที่ไว้วางใจได้ของคนในสังคม ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าว

มีเหตุการณ์ร้องเรียน หรือฟ้องร้อง บุคลากรทางการแพทย์ เกี่ยวกับการขาดคุณลักษณะของความเป็นมืออาชีพที่ตีเกิดขึ้นในอัตราเพิ่มขึ้น ในภาพรวมสังคมเริ่มมีการสูญเสียความไว้วางใจในพันธะสัญญาที่แพทย์และบุคลากรวิชาชีพวิทยาศาสตร์สุขภาพ เราจึงไม่ควรจะปล่อยให้การผลิตบัณฑิตเป็นลักษณะเดิมต่อไป เราควรช่วยกันหาแนวทางสร้าง professionalism ในนักศึกษาวิทยาศาสตร์สุขภาพกันอย่างจริงจัง เพื่อให้เขาจบไปเป็นบัณฑิตที่สามารถช่วยกันสร้างความไว้วางใจจากสังคม

วารสาร SHEE journal ในฉบับนี้จึงมาใน theme เรื่อง Fostering professionalism in health science education โดยทีมงานได้รวบรวมบทความจากอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ มีความสนใจและประสบการณ์ในการสอน professionalism มาหลายบทความ โดยมุ่งหวังว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะช่วยสร้างความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน ที่จะช่วยส่งเสริม professionalism ในหลักสูตรที่ท่านผู้อ่านเกี่ยวข้องอยู่ได้ เนื้อหาที่น่าสนใจ อาทิ พัฒนาการของ professionalism ในสังคม จากอดีตสู่ยุคดิจิทัล, แนวทางการสอน professionalism ในหลักสูตร, การประเมิน professionalism, การเรียนรู้จากครูต้นแบบ (role model) ในส่วนของ Educational movement ผมเองก็ได้นำเสนอแนวทางในการพัฒนาการสอน professionalism ในบริบทโรงเรียนวิทยาศาสตร์สุขภาพในประเทศไทย นอกจากนี้ใน คอลัมน์ Students' voice ก็มีการสัมภาษณ์นักศึกษาที่หลากหลาย ที่แสดงให้เห็นมุมมองของนักศึกษาต่อการเรียนการสอน professionalism ในไทย ในคอลัมน์ SHEE sharing ก็มีการนำเสนอบทความการวิจัยคุณภาพที่แสดงให้เห็นถึงปัจจัยสนับสนุน รวมถึงอุปสรรคในการพัฒนา professionalism ที่นำไปสู่การเกิดพฤติกรรมที่แสดงการขาดความเป็นมืออาชีพ

นอกจากเนื้อหาที่น่าสนใจเกี่ยวกับ professionalism ในหลายคอลัมน์ข้างต้นแล้ว ทางทีมงานก็ยังนำเสนอเนื้อหาทางการศึกษาที่น่าสนใจในคอลัมน์ประจำของเราอีกหลายเรื่อง ได้แก่ SHEE research ครั้งนี้นำเสนอเรื่อง inter-rater reliability ในคอลัมน์ Click&Go with Technology ก็มีการนำเสนอ มุมมองเกี่ยวกับบทบาทของครูในยุคที่มีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามาในชีวิตและการทำงานของเรามากขึ้น และคอลัมน์ สืบ สรรพ ศัพท์ ก็มีการนำเสนอคำศัพท์ทางการศึกษาที่น่าสนใจหลายคำที่เดียวครับ

ทางทีมงานหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเนื้อหาที่นำเสนอในวารสารฉบับนี้จะช่วยทำให้อาจารย์ผู้เกี่ยวข้องทุกท่านตระหนักถึงความสำคัญในการสอน professionalism ในหลักสูตรวิทยาศาสตร์สุขภาพ และสามารถนำเอาเทคนิคในการสอน และวัดผลการเรียนรู้หลายๆ อย่างที่นำเสนอในวารสารนี้ไปปรับใช้ในการส่งเสริม professionalism ในผู้เรียนของเราครับ

